

กระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

www.probation.go.th

» เป้าหมายสูงสุด

ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์คือการให้อภัยกัน (forgiveness) แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกกรณีต้องมีการให้อภัยกัน หรือการให้อภัยต้องเกิดขึ้นทันทีที่เสร็จสิ้นการประชุม แท้จริงแล้ว การให้อภัยจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วน การให้อภัยเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ถูกทำลายไป เพราะการทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย เจ็บปวด การละเมิด หรือการใช้ความรุนแรงต่อกัน ให้อภัยกลับคืนกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ความรัก/ความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้มนุษย์สามารถให้อภัยคนอื่นได้ อย่างไรก็ตามการให้อภัยก็ต้องผ่านกระบวนการของการสำนึกผิดของอีกฝ่ายหนึ่ง มีการทำข้อตกลงร่วมกันเสมือนเป็นคำมั่นสัญญาว่าจะไม่ทำผิดเช่นนี้อีกในอนาคต เมื่อฝ่ายที่กระทำผิดกระทำการตามข้อตกลง เป็นการแสดงให้เห็นอย่างเห็นรูปธรรมชัดเจนแล้ว ความไว้วางใจหรือความเชื่อใจกันและกันก็จะเกิดขึ้นจากนั้น การให้อภัยก็สามารถเกิดขึ้นได้

ผลิตโดย

กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการกรม

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

โทร. 0 2 143 8827 Fax. 0 2 143 8827

www.probation.go.th

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามผล เพื่อดูว่าทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำไว้หรือไม่ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายไม่ปฏิบัติตาม

ตามข้อตกลง คนกลางสามารถจัดให้มีการประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง ผลการประชุมนี้อาจมีการหาทางให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงเดิม หรือทำข้อตกลงขึ้นมาใหม่

หรืออาจยกเลิกข้อตกลงทั้งหมดก็ได้ การปฏิบัติในขั้นตอนนี้คือ หากศาลพิพากษาให้ผู้กระทำผิดอยู่ในความดูแลของพนักงานคุมประพฤติ พนักงานคุมประพฤติก็สามารถดูแลให้ปฏิบัติตามข้อตกลงและติดตามผลดังกล่าวข้างต้นได้ กรณีเช่นนี้ผู้ถูกคุมความประพฤติต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด และปฏิบัติตามข้อตกลงที่ตนเองได้ทำไว้กับผู้เสียหายอีกด้วย

» เป้าหมายเบื้องต้นของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

คือการเชิดชูและพิทักษ์สิทธิของผู้เสียหาย ให้ผู้เสียหายมีโอกาสและอำนาจในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามความต้องการที่แท้จริงของตน ได้รับการเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งด้านวัตถุ อารมณ์ จิตใจ และให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกและแสดงความรับผิดชอบในการกระทำของตนต่อผู้เสียหายโดยตรง

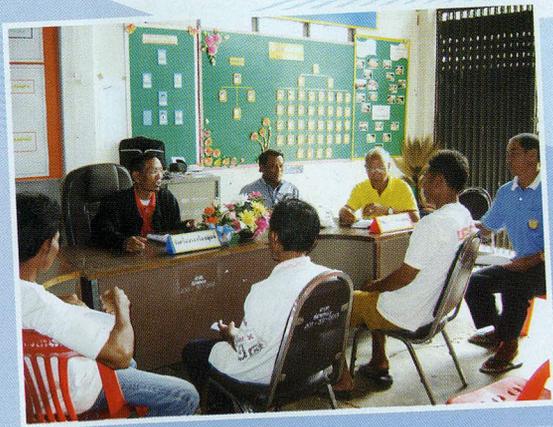
กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

» คำจำกัดความ

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์คือ กระบวนการยุติธรรมที่มุ่งฟื้นฟูความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่สูญเสียไปเพราะอาชญากรรมหรือการกระทำผิด โดยให้ผู้เสียหายได้บอกเล่าถึงความรู้สึก และความเสียหายที่ได้รับ และได้รับการชดเชย/เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งความเสียหายทางกายภาพ จิตใจ อารมณ์ ฯลฯ ให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน โดยการชดเชย/เยียวยาความเสียหายนั้นๆ ให้แก่ผู้เสียหายโดยตรง

» ขั้นตอนการดำเนินการ

พนักงานคุมประพฤติที่ทำงานในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เรียกว่า “คนกลาง” (mediator) คนที่ทำหน้าที่คนกลางต้องได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ ต้องมีความรู้, ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ในกระบวนการที่ตนของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ต้องมีทักษะเฉพาะทาง โดยมีหลักการและขั้นตอนการทำงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มีอำนาจที่จะเลือกใช้วิธีการนี้คือผู้เสียหายและผู้กระทำผิด การที่คู่กรณีเข้าร่วมในกระบวนการ อาจโดยการเรียกร้องของผู้เสียหายและ/หรือผู้กระทำผิดเอง หรือโดยการเชิญชวนของคนกลาง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแจ้งความประสงค์ แล้วคนกลางก็ไปเชิญชวนอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หลักการสำคัญคือ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต้องทำด้วยความสมัครใจของคู่กรณีเท่านั้น

หน้าที่ของคนกลางในขั้นตอนนี้ คือ การชี้แจงให้คู่กรณีทราบว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์คืออะไร แต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่อย่างไร ต้องทำอะไร เมื่อทำได้แล้วจะได้อะไร จะเสียอะไร ส่วนการตัดสินใจว่าจะเข้าสู่กระบวนการนี้หรือไม่ เป็นอำนาจการตัดสินใจของคู่กรณีเท่านั้น ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้ได้เมื่อคนที่เข้าสู่กระบวนการมีความคิดในทางบวก ไม่ต้องการโต้ตอบหรือแก้ปัญหาหรือแก้ความขัดแย้งโดยใช้ความรุนแรง แต่ต้องการหาทางแก้ไขความขัดแย้ง/แก้ปัญหา/หาทางออกที่ดีที่สุดร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 จากนั้น คนกลางจะทำการเตรียมความพร้อมของทั้งสองฝ่ายก่อนดำเนินการประชุมกลุ่ม โดย

» การให้คำปรึกษารายบุคคล (individual counseling) เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เสียหายทั้งด้านอารมณ์ ความต้องการที่แท้จริง และสภาพจิตใจ เตรียมความพร้อมของผู้กระทำผิด เพื่อความพร้อมรับผิดชอบกับการกระทำของตน ตลอดจนสำรวจความต้องการของทั้งสองฝ่ายว่าต้องการให้ใครเข้าร่วมประชุมในฐานะเครือข่ายของตนบ้าง

» การแจ้งสิทธิและหน้าที่ ของทั้งทุกฝ่าย **สิทธิที่สำคัญคือทุกฝ่ายมีสิทธิที่จะยกเลิกกระบวนการนี้ได้ทุกเมื่อที่ต้องการ**

» เตรียมการในการประชุมกลุ่ม โดยคนกลางเป็นผู้นัดหมายสถานที่ วัน เวลา และเตรียมการเรื่องสถานที่ในการประชุม

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการประชุมหรือการเจรจาทางออกร่วมกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

» คนกลางกล่าวถึงวัตถุประสงค์, วิธีการ, ขั้นตอน, และกฎกติกา มารยาทในการประชุมรวมทั้งเน้นย้ำว่า **ข้อตกลงที่หากจะเกิดขึ้นย่อมไม่ผูกพันกับคำพิพากษาของศาล**

» กระบวนการสำนึกผิด ขั้นตอนนี้กระทำโดยให้ผู้เสียหายได้พูดหรือบอกกล่าวให้ผู้กระทำผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิด ความสูญเสีย ความเสียหาย ความเจ็บปวด และผลกระทบต่างๆ ที่ตนได้รับจากการกระทำผิด การรับรู้เรื่องราวต่างๆ จากผู้เสียหายโดยตรงจะทำให้ ผู้กระทำผิดได้รับรู้ถึงผลร้ายจากการกระทำของตน การสำนึกผิดจะเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนนี้

» กระบวนการแก้ปัญหาาร่วมกัน/แก้ไขความขัดแย้งร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้ร่วมกันปรึกษาหารือว่า จะแก้ไขผลร้ายที่ผู้เสียหายได้รับอย่างไร เป็นขั้นตอนที่ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของเขา

» การทำข้อตกลงร่วมกัน โดยทั่วไปจะเป็นการทำข้อตกลงร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษรว่าแต่ละฝ่ายจะปฏิบัติต่อกันและกันอย่างไร ใช้เวลานานเท่าใด เป็นต้น ในขั้นตอนนี้ต้องระบุวิธีการติดตามผลด้วยขั้นตอนนี้กระทำการเพื่อให้เชื่อได้ว่าเหตุการณ์เช่นนี้ จะไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต